

Posudek vedoucího diplomové práce

Magisterský program Historická sociologie UK FHS v Praze

Název práce: **Otázka podpory umění: mediální diskurs a veřejné mínění**

Jméno studenta: **Bc. Zuzana Zahradníčková, DiS.**

Posudek vypracoval: PhDr. Jiří Šafr, Ph.D.

Datum: 20. 9. 2015

Formulace cíle práce, hypotézy a odpovídající závěry

Předložená diplomová práce se věnuje tématu vztahu mezi kulturou a státem a to v mediálním diskursu tak i ve veřejném mínění od začátku 90. let do současnosti. Ačkoliv si autorka zvolila téma nikoliv společensky vysloveně neuralgické, tak jde o problematiku stále aktuální – debata, nyní především v rovině výše a účelnosti dotační politiky na kulturu, probíhá (a zřejmě ještě nějakou dobu u nás bude probíhat).

Práce je členěna čtyř částí. V úvodu je čtenář seznámen nejprve s kontextem tématu – které bude v další části zkoumáno z perspektivy diskursu – vývoje kulturní infrastruktury po roce 1989. Na úvod se tak ve stručnosti dozví o proměně způsobu organizování a financování kultury v různých oblastech kultury a umění. Následuje druhá teoreticko-výkladová část, kde je nejprve představen koncept sociálního pole P. Bourdiea, formování diskursivního pole podle M. Foucalta a především jsou vyložena metodologická východiska kritické diskursivní analýzy v pojetí N. Fairclougha, který chápe diskurs jako součást sociální praxe.

Následuje analytická část, která se skládá ze dvou kapitol. Jádrem práce tvoří kapitola 4, která přináší výsledky kritické diskursivní analýzy novinových článků ze tří období, kdy byla problematika státních zásahů do kultury resp. podoby jejího financování na veřejnosti akcentována (roky 1991-93, 2005 a 2013). Na ní navazuje sekundární analýza dat z výzkumů veřejného mínění na stejné téma ze stejného období (kapitola 5).

Práce má dva cíle. Cílem analýzy mediálních korpusů bylo jednak dokumentovat vývoj a proměnu diskursivní praxe v oblasti státní podpory umění po roce 1989 a jednak poznat, jak hodnotící kritéria ekonomického pole ovlivňují představy mluvčích ohledně role státu v oblasti kultury (Ministerstva kultury).

Autorka v analyzuje články ze dvou celostátních deníků, v nichž se objevovaly argumentace – odborné/angažované veřejnosti a zainteresovaných politiků týkající se míry státní podpory umění. K tomu využívá metodologické přístupy kritické diskursivní analýzy v pojetí N.

Fairclougha a k interpretaci také teoretických konceptů P. Bourdieua (logika ekonomického a uměleckého pole). Postupně odhaluje metafory, koncepty a diskursivní strategie různých aktérů i to jak si ve vzájemných polemikách vymezují své pozice (intertextualita).

Cílem druhé části analýz, podotkněme, že její funkcí měl být spíše jakýsi doplněk k analýze mediálního diskursu, je zmapovat názory veřejnosti na státní podporu umění a při tom v omezené míře dokumentovat jejich proměnu v čase. Dále na základě výsledků diskursivní analýzy mediálních textů autorka formuluje hypotézu o vztahu mezi oblibou vysokého umění a souhlasem s podporou dotací do umění, kterou ověřuje pomocí vícerozměrné analýzy dat. Zjištěné výsledky z obou částí analýz vzájemně konfrontuje.

Kvalita použitých dat, zdrojů a metod analýzy

Hlavní část práce představuje poměrně rozsáhlá analýza mediálního korpusu, který autorka musela nejprve vytvořit. Během této fáze se musela vypořádat s etapizací (identifikace

časových úseků, kdy debaty o kultuře a státu rezonovaly veřejným prostorem) a také s redukcí množství textů, mj. skrze volbu žánru novinových článků (publicistika, názory) a identifikaci relevantních mluvčích. Každé ze sledovaných období pak reprezentuje přibližně deset článků (celkem jich je v korpusu 36). S ohledem na teoretické rámování práce se jeví volba kritické diskursivní analýzy jako mimořádně vhodná, neboť v pojetí N. Fairclougha se zaměřuje na intertextualitu a také umožňuje při interpretacích využít koncept sociálního pole. Autorka tak ukazuje, jakým různým způsobem pravidla ekonomického pole pronikají do autonomie pole kulturní produkce.

Také analýza veřejného mínění vyžadovala nejprve úpravy existujících datových souborů ze čtyř reprezentativních výzkumů veřejného mínění (IVVM, CVVM, SOÚ AV ČR), což alespoň v omezené míře autorce umožnilo sledovat trendy v hodnocení se stavem kultury v naší zemi mezi lety 1991, 1995 a 2005. Tato část používá krom popisných statistik také metody vícerozměrné statistiky jednak metody hlavních komponent k rozkrytí latentních dimenzí postojů a preferovaných kulturních aktivit a k analýze závislostí a tedy testování hypotéz a vícerozměrné regresní analýzy.

Kvalita argumentů, o něž autorka opírá závěry, k nimž dospěla

Práce naplnila vytýčené cíle. Téma je zpracováno s vysokou mírou erudice, text je jasně strukturován a vyznačuje se vysokou mírou myšlenkové konzistence i kvalitou jazykového projevu. Argumentace je přesvědčivá, zjištění jsou podpořena výsledky analýz (jistě v případě kritické diskursivní analýzy se vždy může vynořit otázka, jak by některé promluvy rámoval jiný výzkumník).

Je třeba vyzdvihnout, že autorka nezůstává jen v jednom časovém období, ale sleduje přisuzovanou roli státu ve sféře kultury v dlouhodobé perspektivě uplynulého čtvrtstoletí, a to skrze několik vybraných období, která navíc vzájemně pokud jde o analýzu diskursu zainteresovaných aktérů v médiích a veřejné mínění vzájemně korespondují.

Na práci oceňuji zejména systematický postup jak v samotné struktuře výkladu tak i v postupu analýz. Na textu je patrná jeho myšlenková vyzrálost, velmi si cením, že v části věnované teoretickým východiskům autorka nezůstává jen u výkladového popisu pojmů, nýbrž představené koncepty využívá ke konceptualizaci vlastního postupu v analýze.

Na analýze dat z veřejného mínění je třeba ocenit dvě věci. Jednak autorka nepodlehla svodu „potvrzování hypotéz“ a ač se ukázalo, že existují určité tendence k tomu, že zastánci dotací umění jsou nepatrně častěji vyznavači tzv. vysokého umění, tak zdůrazňuje, že jde o velmi slabý vztah a platnost hypotézy problematizuje. Dále je sympatické, že nehodnotí výsledky prvoplánově tak, „jak jsou“ resp. nekriticky nepřebírá vstupy – formulace otázek z dotazníků, jako nějaký neměnný „objektivní fakt“, nýbrž například se samotnou velmi obecnou konceptualizací hodnocení „kultury“ mechanicky uplatňovanou ve výzkumech CVVM kriticky polemizuje. Přitom svá kritická tvrzení opírá o podrobnou analýzu odpovědí „nevím“, které na jedné straně dokumentují názorovou nevyhraněnost české veřejnosti i skutečnost, že problematika kultury nevytváří vážnější názorové štěpení, ale na straně druhé také ukazují na sníženou validitu používaných otázek ve výzkumech.

Úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí

Text splňuje formální náležitosti diplomové práce. Poznámkový a odkazový aparát se řídí platnými normami. Po stránce jazykové a stylistické je text vysoce nadprůměrný.

Náměty na diskuzi při obhajobě práce

Během obhajoby navrhuji zodpovědět tyto otázky. Jak jste volila sledovaná časová období? Jak se do zpracování analýzy mediálních textů, tj. výběr částí textu, hodnocení a jejich interpreta mohla případně promítnout vlastní pozice autorky?

V jakém vztahu jsou zkoumaní aktéři: angažovaní odborníci a veřejné mínění?

Co z toho, k čemu došla analýza mediálních textu by mohlo být přínosné pro formulaci koncepčních dokumentů a formování praktických postupů Ministerstva kultury?

Celkové hodnocení práce

Jako vedoucí práce musím ocenit přístup diplomantky. Vyzdvihnout je třeba skutečnost, že pracovala samostatně a práci řádně konzultovala a to jak s vedoucím práce tak s konzultantem dr. M. Vávrou. Zuzana Zahradníčková tak ve své diplomové práci jednoznačně prokázala, že umí formulovat výzkumný problém, analyzovat jak mediální diskurs tak i kvantitativní sociologická data z výzkumu veřejného mínění, interpretovat výsledky a kriticky formulovat závěry. Diplomovou práci proto **doporučuji k obhajobě“ s hodnocením „výborně“**.

Podpis: Jiří Šafr